

2022an Euskaltzaindiak antolatu dituen edo parte hartu duen jardunaldien kronika

Eibarko Udalak eta Euskaltzaindiak gogora ekarri dute Juan San Martin euskaltzainaren jaiotzaren mendeurrena (1922-2022)

Euskararen Akademiak Eibarko udaletxean egin du ekaineko Osoko Bilkura, eta ondoren, Luis Alberto Aranberri *Amatiño* ohorezko euskaltzainak eta Jabier Kaltzakorta euskaltzain osoak San Martin euskaltzainaren biografia aletu dute, Ageriko Bilkuran.

Juan San Martin euskaltzainaren jaiotzaren mendeurrenaren kariatz, Eibarko Udalak gorazarre egin nahi izan dio herriko euskaltzaleari. Horretarako, Euskaltzaindiari eskatu zion ohiko Osoko Bilkura Eibarren egin zezala, ekainean, hizkuntzaren aldeko lan etengabearen aritu baitzen eibartarra akademiaren magalean, euskarak haizea alde ez zuen urterik zailenetan.

Horiek horrela, Euskaltzaindia idazlearen sorterrian bildu da goizez, eta eguerdiko 12etan, Ageriko Bilkuran, Luis Alberto Aranberri *Amatiño* kazetaria eta ohorezko euskaltzaina eta Jabier Kaltzakorta euskaltzain osoa aritu dira hizlari, aurrenak *Sorlekutik sorlekura* eta hurrenak *Juan San Martinen gaztetako lanak: Zirikadak eta Eztenkadak* berbagai hartuta. *Amatiño* San Martinen izaeraz hitz egin du gaurko berbaldian, eta 1965etik 1975era bitarteko urteetan euskaltzaleak eginiko lanak eta ahaleginak azaldu ditu. Aipatu du, hala berean, kazetari-sasoian bera zela gazte askoren “informazio-iturria”, Internet bako garai haietan. Bestetik, Kaltzakortak Juan San Martinen lehen sorkuntza lanak aztertu ditu, *Zirikadak* (1960) eta *Eztenkadak* (1965) liburuak hain zuzen. “Antzerako izenburuko bi lanak herri-ipuinen kontakizun laburren bildumak dira, Eibar eta *Plaentzia* inguruan ahoz kontaktzen ziren ipuin barregarriak, Eibarko euskaraz idatzi eta argitaratutakoak”, argitu du euskaltzainak. “Herri-umore eta euskara biziaren altxor apartak” direla azpimarratu du ikertzaile markinarrak.

Azkenik, euskaltzain eibartarraren izena daraman udal liburutegian ezarri da haren jaiotzaren ehungarren urteurrenaren xafla, eta Uxue Alberdi idazle eta bertsolariak San Martinen jarauntsia oroitu digu bertsoan.

Euskaltzaindiak urgazle izendatu zuen Juan San Martin 1958an, eta 1964an, euskaltzain oso. 1967-1978ko aldian, Euskaltzaindiko idazkaria izan zen eta 1988. urtean, euskaltzainburuorde. Arantzazuko 1968ko bileran, euskara batuaren aldeko apustu sendoa egin zuen, ezbairik gabekoa; eta hilabete batzuk lehenago, haren ekimenez, idazle-talde batek *Ermuko Zina* deritzon dokumentua izenpetu zuen, hizkuntzaren batasuna eskatzeaz gain, herri-hizkeren garrantziaz ere ohartarazteko: “Euskararen enborretiko adarrak dira euskalkiak, eta adarrak sano izango baditu, enbor sendoa eta osasuntsua behar du. Euskara Batuaren sendotasunak hobeto gordeko ditu euskalkiak ere”.

Jaioterrian, San Martinek lan handia egin zuen hainbat arlotan: Klub Deportivoan arrastoa utzi zuen mendizaletasunean, espeleologian eta eskaladan; eta, Deportiboko Kultura saila sortzeaz gain, kirol-ekintzen osagarri, hango liburutegia garatu zuen, hainbat hitzaldi, mahai-inguru eta erakusketa antolatuz. Bera izan zen, Euskaltzaindiak antolatuta, Eibarko Amaya antzokian 1962ko azaroaren 11n egin zen Gipuzkoako Bertso Txapelketaren finalaurrekoaren bihotza eta arima, non Lazkao Txikik irabazi zuen Eibarko Udalaren kopa.

Ekintzaile eta sustatzaile nekaezina

Eusko Legebiltzarrak 1989. urtean ararteko izendatu zuen eta Arartekoaren erakunde sortu berria osatu eta egituratu egin behar izan zuen, ezerezetik abiatuta, helburuak finkatuz eta lana erruz eginez. Apaltasunez eta jakin-minez jardun zuen karguan; independentziaz, askatasunaren eta justiziaren alde eginez. Egiteko gazi-gozo hartan, Arartekoaren historiarako geratu dira ziegei buruz edo psikiatrikoei buruz egin zituen txosten sendoak. 1994an, Europako arartekoen buru izendatu zuten.

Eragile eta sustatzaile, haren ekimenari esker sortu ziren Euskal Idazleen Elkartea eta Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpretarien Elkartea; *Egan* aldizkaria eta beste hainbat asmo. Idazle eta artezale porrokatua izan genuen San Martin, hamaika argitalpen dago haren luma zorrotz eta gai askotarikoaren adierazgarri.

2030. urteko euskaldun eleaniztuna irudikatzeko mintegia

Sabino Arana Fundazioak (SAF) eta Euskaltzaindiak 2030. urteko Euskaldun Eleaniztuna irudikatzeko Mintegia antolatu dute uztailaren 22an Bilbon. Horrela, SAFen egoitzak lau hitzaldi bere barnean hartu ditu goiz partean.

Mireia Zarate Sabino Arana Fundazioaren presidentea egin die harrera hizlari eta entzuleei, eta mintegiaren lerro nagusiak azaldu ditu, galderen bitartez: “Zer egin beharko genuke aurrera begira euskararen iraupena ziurtatzeko, eraldaketaz beteriko garai hauetan?, nolakoak irudikatzen ditugu 2030eko euskaldunak, zelakoa etorkizuneko euskal hiztunen komunitatea?”. **Andres Urrutia** euskaltzainburuak Euskaltzaindiak ehun urtetik gora dituela gogorarazi du, baina Akademia aurrera begira dagoela beti, eta “etorkizuneko orientabideei buruz hausnartzeko, jarraibideak bilatzeko” prest dagoela azpimarratu du. “Gure etorkizuna eleanitza izango da, eta eleaniztasun horren barruan kokatu behar dugu euskara”, gaineratu du euskaltzainburuak.

Xabier Barandiaran Soziologiako doktore eta unibertsitateko irakasleak estreinatu du mintegia. Barandiaranek Euskal Herrian gertatzen ari diren eraldaketa ekonomiko, sozial eta politikoek euskal hiztunengan eta euskararengan duten eraginari buruzko hausnarketa egin du lehenik, hori guztia globalizazioarekin estekatuz: “Espazio ekonomikoak zabaldu egin dira eta Euskal Herria joko zelai horretan lehiakorra izatera behartuta dago; teknologiak errealitatea eraikitzeke harreman sistema berriak sortu ditu eta komunitate-eredu berriak egituratzeko aukera eskaini du; globalizazioak balio sistema eraldatu du; gizarteratze publikoaren espazioak biderkatu egin dira; agenda politiko berri bat dago: klima-aldaketa, desberdinkeriak, digitalizazioa, energia iturriak bereganatzeko estatu indartsuenen arteko lehia,...”. Bada, esparru askotariko eta konplexu horren barruan, nola jokatu behar du euskarak? Barandiaranen esanetan, euskararen etorkizuna, neurri batean, Euskal herriak komunitate politikoaren izaerari eusteko duen gaitasunarekin uztartuta dago: “Baina horretarako herrigintzarako estrategia eta gobernantza eredu berria behar dugu. Barne-estrategian oinarritutako estrategia bat behar da, batez ere, alderdi abertzaleen artean. Horrek adostasun zabalak eskatzen ditu. Euskara mundu berri horrekin lotu behar dugu, eta epe luzerako estrategiak behar dira, baina oraindik ere epe motzean gabiltza”.

Bingen Zupiria Kultura eta Hizkuntza Politikako sailburuak Eusko Jaurlaritzaren hizkuntza-erronka nagusiak aletu ditu. Bidaia bat irudikatu du, 2030 urteko mundura eginiko bidaia bat, eta ibilbide horretan indartu eta gogoan hartu beharreko lerro batzuk zehaztu ditu. Testuinguru europarrari begira jarri da lehenik sailburua: “Sumatzen denez, gure hizkuntza frankoa ingelesa izango da, eta horrek etxeko lan bat egitea eskatzen digu: euskararen presentzia indartu behar dugu mundu berri horretan, toki hori bilatuz etengabe”. Eta Zupiriaren hitzetan, estatu espainiarrak ez die asko lagunduko hizkuntza gutxituei: “Estatu espainiarrak ez du inongo kezkarik eleaniztasunean, ez dauka beste hizkuntzekiko errespeturik; bere zerbitzuetan ez du ahaleginik egiten beste hizkuntzak sustatzeko. Gaztelania dute gogoan bakarrik. Horregatik, euskararen onspena bilatu eta Estatu espainiarreko administrazioan euskararen presentzia ziurtatzeko pausoak eman beharko ditugu”. Zentzu horretan, euskararen estatusa bermatuko duten arauak onartzen jarraitu behar dela ere gaineratu du.

Euskal Herri elebiduna -edo eleaniztuna- irudikatu du Zupiriak 2030. urterako, eta horregatik, “lortu behar dugu gure artean jaio eta heziko diren haurrak elebidunak izan daitezen gure bi hizkuntza ofizialetan, eta bi hizkuntzak erabiltzeko aukerak sortu behar ditugu. Hizkuntza gaitasuna landu behar dugu”. “Gainera, gazteen buruan jarri beharko dugu, azterketak egin beharko ditugu eta hor azpian dagoen pentsamendua aztertu eta ondorioak atera”.

Azkenik, euskal alderdi politikoei zuzendutako hitzak esan ditu sailburuak: “Hizkuntzaren egoeraz hitz egiten dugunean diskurtsoak adostu egin beharko genituzke, hitz errealistak erabili, egoeraren berri errealak eman, baina diskurtso *derrotistak* edo ezkorrak baztertuz. Aurrera jarraitzeko akordio berriak beharko ditugu, baita desberdin pentsatzen dutenekin egindakoak ere”.

Jokin Bildarratz Hezkuntza sailburuak hizkuntza-proiektu sendoen beharra aldarrikatu du. Hezkuntzan ateratzen ari diren datu positiboak azalduz hasi du berbaldia. Hala: “Datuek diote gure gazteak ondo prestatuak daudela, beren sasoian guk genekiena baino askozaz gehiago dakitela. Beraz, belaunaldi berriak gu baino hobeto prestatuta daude. Gainera, Euskal Autonomia Erkidegoko familiek D erduaren aldeko apustu garbia egin dute (...)”. “Egia da jaiotze-tasaren jaitsiera nabarmena dela EAEn, baina errealitate hori baliatu behar dugu gure hezkuntzaren kalitatea areagotzeko. Gainera, joera hori 2036.enean aldatuko da, urte horretarako

ikasle-kopurua % 7 igoko baita, etorkinen seme-alabekin, hain zuzen (...). Eta azken datu positiboa azaleratu du, euskarazko hezkuntzaren inguruan gizarteak duen pertzepzioa ona, hartan ere: “jendeak biziki eskertzen du erakundeetatik egindako esfortzua, eta hori inportantea dela iruditzen zaigu”.

Datu positiboen ostean, etorkizunean heldu beharreko erronkei erreparatu die Bildarratzek: “Laster, ikasle askorentzat euskara bigarren edo hirugarren hizkuntza izango da, baita irakasle askorentzat ere. Horrela, irakasleriaren printzipio pedagogikoak birpentsatu behar dira, formula metodologiko berriak martxan jarri, eta horretan gabilta, ikastetxeetan egiten ari diren eraldaketa pedagogikoak izugarriak baitira”.

Apirilaren 7an, Eusko Legebiltzarrean etorkizuneko Hezkuntza Legearen oinarriak adostu eta ezarri ziren, eta adostasun horren onurak aipatu ditu Bildarratzek: “Etorkizunean, ikastetxe bakoitzak errealtate ezberdin bati erantzun beharko dio, Gasteizko auzo batean egon edo Ataunen egon, hizkuntza egoera ezberdina delako. Denak izan daitezke D eredukoak, baina egoera ezberdin bati erantzun beharko dio ikastetxe bakoitzak. Eta lege berriak lagunduko du zeregin horretan, hots, ikastetxe ahaldundu batek bere inguruarekin izan beharreko harremanetan”. “Hizkuntza-proiektu sendoak behar ditugu -jarraitu du Bildarratzek-, irakasleen kompetentziak indartu behar ditugu, bai linguistikoak bai pedagogikoak, ele- eta kultura-aniztasuna erdigunera ekarriz. Eta ez daukat zalantzarik erronka hauei guztiei erantzuten jakingo dugula”.

Elixabete Larrinaga Politika eta Administrazio Zientzietako doktore eta unibertsitateko irakasleak mintegiari amaiera eman dio. Bere hitzaldian gizarte-ekintza euskaldunaren lehentasunak azertu ditu. Gogorarazi du Euskararen Legeak 40 urte beteko dituela aurten, baina 1982tik gaur arte, euskal gizartean eraldaketa sakona izan dela esan du, eta, horrekin batera, “euskal hiztunen profilak, erronkak eta premiak” ere aldatu egin direla aitortu. Ondoren, etorkizunari begira jarri da: “Jakina da gizarte-ekintza euskaldunak lan eskerga egin duela hizkuntza biziberritzeko ahaleginean, baina orain, eraginkortasunez ekiten jarraitzeko, gizarte-ekintza euskaldunak testuinguru berriaren baldintza eta ezaugarrietara egokitu eta lehentasunak ezarri behar ditu”. Premiazko zeregina dela esan du Larrinaga irakasleak, eta lehentasunen artean bi nabarmendu nahi izan ditu: “batetik, diskurtsoa berritzea, ideia positibogoak erabiliz; eta, bestetik, lekukoa hartzeko prest dagoen eta gai den erreleboa ziurtatzea”.

Euskararen eta Galizieraren I. Lexikografia jardunaldietan parte hartu du Euskaltzaindiak

Galizieraren Errege Akademiak (*Real Academia Galega*), Galizieraren Institutuak (*Instituto da Lingua Galega*) eta Santiago de Compostelako Unibertsitateak (USC) antolatu dute mintegia Santiago de Compostelan, irailaren 12an eta 13an. Manuel Gonzalez Galizieraren Akademiaren kidearen gonbidapena jaso eta Euskaltzaindiaren ordezkari-tza zabala bertaratu da ondoren.

Santiago de Compostelako Unibertsitateko Filologia Fakultatean bilduta. Jaber Kaltzakorta, Miriam Urkia eta Adolfo Arejita euskaltzain osoek eta Amaia Jauregizar Akademiaren teknikariak parte hartu dute jardunaldietan. J. Kaltzakortak *esaera atmosferikoen egituraz* hitz egin du; M. Urkiak *Euskaltzaindiaren Hiztegiaren etorkizuneko erronkak* aletu ditu; A. Arejita *ahozkotasunaren garrantziaz* mintzatu da bere berbaldian, eta A. Jauregizarrek *Euskararen Herri Hizkeren Atlasaren eta Euskaltzaindiaren Hiztegiaren arteko loturak* jorratu ditu.

Euskarazko ahozko jarduna Nafarroako gaztetxoaren artean: egoera eta aukera berriak

Jardunaldia irailaren 28an izan da, goizez, Kondestablearen Jauregiko hitzaldi aretoan.

8 urtetik 12 urtera arteko Nafarroako gaztetxo askok euskara bereganatzen dute familiaren edota hezkuntza-sistemaren bidez. Urteak bete ahala, ordea, badirudi, erdarek gero eta toki handiagoa hartzen dutela gaztetxo horien ahozko harreman formaletan nahiz informaletan. Noiz gertatzen da aldaketa hori? Zergatik? Nolakoa da gaztetxo horien euskarazko ahozko jarduna? Zein hutsune daude arlo horretan? Zein baliabide ditugu euskarazko ahozko jarduna hobetzeko ikasgeletan? Eta zeintzuk ikasgelatik kanpo, hots, aisialdi antolatuan, kirol-jardueretan...?

Gai horiek guztiak jorratu dira irailaren 28an, Iruñeko Komunikabideak Fundazioaren eta Euskaltzaindiaren Sustapen batzordearen ekimenez antolatu den mintegian. Egitasmo horren bidez, zenbait iritzi eta ikuspegi biltzen dituen bilgunea eskaini da, hausnartzeko, esperientziak trukatzeko eta elkarlanean aritzeko; baita 8-12 urteko gaztetxoaren euskarazko ahozko jarduna hobetzeko, eta, bide batez, etorkizunean abian jar daitezkeen ekimenak taxutzeko.

Honako hauek hartu dute parte mintegian: Yolanda Olasagarrek (Euskararen Irakaskuntzarako Baliabide Zentroko irakaslea, Nafarroako Gobernuko Hezkuntza Departamentuko Euskara Atalean); Helena Baraibarrek (Ikastolen Elkarte); Yolanda Arrietak (idazlea, irakaslea); Roberto Gomez Zorrillak (Ardoi Pilota Eskola); Esther Lakastak (Dindaia Fundazioa); Leire Barberenak (Nafarroako Bertsozale Elkarte); Ander Barandiaranek (Topagunea); eta Iturrama Institutuko ikasleek. Halaber, Sagrario Alemanek, Euskaltzaindiko Jagon saileko Sustapen batzordeko buruak, eta, Enrike Diez de Ulzurrunek, Iruñeko Komunikabideak Fundazioko lehendakariak aurkeztu dute mintegia.

Sagrario Alemanen ustez, “Euskal Herri osoan badago kezka handia; eskolak bakarrik euskal hiztunak sortzen ote dituen. Oinez, ibiliz ikasten da eta euskal hiztunak eremu guztietan euskaraz arituz lortzen dira”. **Enrike Diez de Ulzurrunek** gazteei entzuteko asmoa dutela adierazi du: “Jakin nahi dugu 10, 11, 12 urte zituztenean nola bizi izan zuten euskararekiko harremana”. Biek ala biek haur-gazteen euskarazko erabilera areagotzeko baliabideak eskaintzea lehenetsuna dela azpimarratu dute hasiera-ekitaldian.

Euskarabideako zuzendari den **Mikel Arregik** euskararen ezagutzaren inguruko datuak gogorarazi ditu sarrera-hitzaldian. Izan ere, azken urteotan ezagutzak nabarmen egin du gora Nafarroan eta lau gaztetik bat euskalduna da, baina euskaraz komunikatzeko erraztasuna lehen handiagoa zen orain baino. Bere esanetan, “gaitasun erlatiboan alaketak izaten ari dira, haien profila aldatu baita, gehienek euskara ez dutelako etxean jasotzen, baizik eta eskolan”.

Helena Baraibar Ikastolen Elkarteko ordezkariak D eredia indartu beharra dagoela nabarmendu du. Bere iritzian, “indartzea hizkuntzen trataera integrala ematea da; eta ez da hizkuntza guztiei trataera bera ematea”. Baraibarrek gaineratu duenez, “euskararekiko sentikortasuna indartu behar da ikastetxeetan, euskara erdigunean duen ekosistema koherentea sortuz eta elikatuz”. Ildo horretatik, **Yolanda Olasagarre** Nafarroako Gobernuko Hezkuntza Departamentuko Euskara teknikaria ikastetxearen hizkuntza-plangintza lantzearen alde azaldu da: “Ikasle askok barne-gatazka sentitzen dute; nahi dute euskaraz egin, baina ezin dute. Ahalduzko baliabideak eman behar dizkiegu”.

Horregatik ahozkotasuna lantzea eta programaziotan txertatzea beharrezkotzat jotzen du. "Ahozkoa modu sistematikoan landu behar da, eta horretarako irakasleek baliabideak eta prestakuntza behar dituzte. Ikasleen ahozkotasuna lantzeko, irakasleen prestakuntza eskaintzen ari gara. Motibazioa lantzeko baliabideak ere sortzen ari gara".

Ondoren, gazteak entzuteko aukera izan da Kondestable Jauregian Iruñeko Iturrama Institutuko ikasleen ahotik. Hartara, **Xabier Olanok**, **Amagoia Nuinek** eta **Uxune Camposek** eguneroko bizimoduan dituzten hizkuntz-oztopo, -ezin eta -aukerak ezagutzera eman dituzte.

Yolanda Arrieta idazle eta sortzaileak euskara ahora eramateko dekalogoia aurkeztu du mintegian. Horretarako, haurren afektibitatean jarri du arreta, batik bat, bere iritziz hari afektiboak eten egin baitira gure gizartean. Hari horiek berriz ere ehuntzeko, paradigma berria sortzeko proposamena egin du: "Hutsuneak antzeman eta hortik hasi behar da umeen "ni"-a euskaraz lantzeko, harremanak beti ardatz".

Azpitarratu du, besteak beste, gaztetxoengandik inguruan mugitzen diren bitartekari helduek (irakasleak, hezitzaileak, begiraleak...) beharrezkoa dutela prestakuntza berezia: "Heldu horiek nor diren antzeman, prestatu eta ahaldundu egin behar dira, eredu izan daitezten. Umeari *zerbait* sentiaraziko dion heldua behar dugu eskolan, auzoan, aisialdian, parkean...".

Hari afektiboko euskaraz blaitzeaz gain, euskaradun harremanak elikatu, oroitzapenak erein eta atxikipen berriak egitea proposatu du Arrietak: "Beste era batera egin behar ditugu gauzak eta beste gauza batzuei garrantzia eman. Hutsuneetara joan behar dugu, eta hutsune horietan, *guk tulin* egin behar dugu". Bide horretan emozioak sortzea ezinbestekoa dela nabarmendu du sortzaile bizkaitarrek.

Azkeneko atalean, aisialdian eta kirol-jardueretan gazteekin aritzen diren taldeen esperientziak ezagutzeko parada izan da. Zizur Nagusiko Ardoi Pilota Eskolan entrenamenduak euskara hutsean egiteko erabakia hartu zuten duela urte batzuk; es-

perientzia hori zer nolakoa izaten ari den azaldu du **Roberto Gomezek**. Ondoren, Dindaia Fundazioak martxan jarritako *Euskaraz Klika* egitasmoaz aritu da **Esther Lakasta**: pandemia-garaian, elkarrizketak online egiteko aukera ematen duen gunea sortu zuten eta Nafarroa osoko D ereduko gazteei eskaintzen zaie.

Bestetik, **Leire Barberenak** Bertsolaritza Ikastetxeetan proiektuaren nondik norakoak aurkeztu ditu. Bukatzeko, *Larunblai* Atarrabiako aisialdiko programa izan du hizpide Topaguneko **Ander Barandiaran** teknikariak.

Hizkuntzalaritza Funtzionalaren Nazioarteko 43. jardunaldia Donostian egin da

2022ko urriaren 4tik 7ra, Euskaltzaindiko Luis Villasante Ikerketa Zentroan izan da Hizkuntzalaritza Funtzionalaren 43. jardunaldia. Hizkuntzalaritza Funtzionalaren Nazioarteko Elkartearen (*Société Internationale de Linguistique Fonctionnelle*, SILF) eta Euskaltzaindiaren arteko lankidetzaren emaitza da jardunaldi hau. Ezin aipatu gabe utzi, erakunde horiek elkarrekin lan egiten hasteko funtsezkoa izan zen André Martinet hizkuntzalari ospetsua.

Hain zuzen, “Hizkuntzalaritza Funtzionalaren Nazioarteko Elkartearen (SILF) ideia 1974an sortu zen, hizkuntzalaritza funtzionalari buruzko nazioarteko lehen jardunaldian, Groningan Don Graham Stuart irakasleak antolatuta, eta André Martinet-ekin bat etorri, hizkuntzen funtzionamendua aztertzeko ikuskera bera zuten hizkuntzalarien arteko truke erregularrak errazteko” (www.silf-la-linguistique.org/presentation.htm). “Gainera, André Martinetek 1965ean Presses Universitaires de France-n kaleratu zuen *La linguistique* aldizkaria, hizkuntzalari-elkarte honen tribuna gisa erabiltzea erabaki zen” (*ibid.*). Hamar urte geroago, 1984an, Euskaltzaindiak André Martinet ohorezko euskaltzain izendatu zuen.

43. Jardunaldi hori Andrée Tabouret-Keller ikertzaileari omenaldia egiteko aukera izan da, denbora gutxi baita zendu zela, 2020ko irailaren 20an, hain zuzen ere. Nazioartean ezaguna den hizkuntzalari zen Andrée Tabouret-Keller eta Frantziako soziolinguistikaren aitzindarietako bat zen. SILFko lehendakaria ere izan zen.

Jardunaldia, osasun-egoera eta horren eraginez izan diren ezin bertaratzeak gorabehera, mami ederrez horniturik egin da. inaugurazio-hitzaldia, hogeita bat ekarpen (zortzi euskaraz, hamaika frantsesez, bat ingelesez eta bestea gaztelaniaz),

SILFren biltzar nagusia eta SILFren etorkizunari buruzko hausnarketa-tailerra.

Hiru berbaldirekin ireki da jardunaldia: Jean-Baptiste Coyos Euskaltzaindiko buruordearenak, ezin etorri izan den Andres Urrutia euskaltzainburuaren izenean, Garbiñe Mendizabal Gipuzkoako Foru Aldundiko Hizkuntza Berdintasuneko zuzendariarenak eta Christos Clairis SILFko lehendakariordeak eginiko hitzaldia, Henriette Walter presidentearen izenean, horrek ere ezin etorria adieraziz. Hala ere, atsekabez aitortu behar dugu gure lanetan parte hartu nahi zuten eta komunikazio-proposamenak bidali zituzten lagun batzuk falta izan direla: txinatarrak Covid 19ren aurkako borrokarengatik ezin izan dira Txinatik atera, bisarik lortu ez duten errusiarrak eta afrikarrak, etab.

Hiru gai landu dira mintzaldietan eta honako ekarpen hauek izan dira: Maryvonne Akamatsuk irakurritako Henriette Walterren inaugurazio-hitzaldia, *Des mots pour dire le monde* (Hitzak mundua errateko), Christos Clairisek irakurri duen Henriette Walterrek Andrée Tabouret-Kellerri egindako omenaldia, Françoise Guérin SILFen idazkari nagusiak idatzitako SILFren urteko bilera-agiria eta SILFren geroari buruzko mintegiaren agiria.

1. gaia: Digitalizazioaren eta teknologia berrien erronka hizkuntzentzat, bereziki hizkuntza gutxituentzat

Digitalizazioa eta informazioaren eta komunikazioaren teknologia berriak gai garrantzitsu bihurtu dira hizkuntzentzat, bereziki hizkuntza gutxituentzat. Hizkuntza bat zaintzea oso lotua dago etengabe aldatzen ari den ingurune digitalean funtzionatzeko eta erabilgarria izateko gaitasunari. Tresna linguistiko digitalizatuek, hizkuntzen prozesamendu automatikoak, urrutiko komunikazioek, sare sozialek eta laguntzaile adimendunek aldatu egiten dituzte pertsonen arteko eta komunitateen arteko harremanak. Muga fisikoak zein muga linguistikoak gainditzeko aukera eman dute.

Hitzaldiak gai soziolinguistiko horri buruzkoak izan dira, esperientzia zehatzak aurkeztuz adibidez edo ikerketa teorikoagoak azalduz.

2. gaia: Genero gramatikala eta haren adierazpenak hizkuntzetan idazketa inklusiboa aztergai:

Bereziketa hori —hizkuntza guztietan ez dagoen arren— hainbat modutan ageri

da, idatziz nahiz ahoz, hizkuntza desberdinetan. Forma ezberdinok eta haien bilakaera aztertu dituzte bigarren gai hau jorratzean.

Frantsesez, lanbideen izenen feminizazioaren gaia planteatu da, kasurako, zer gertatzen da alor horretan beste hizkuntza batzuetan?

Aspaldian gizartean dabilen generoaren eta sexuaren nahaste urriak ondorio larriak ekarri ditu, batzuek onartu eta beste batzuek eztabaidatzen duten idazketa inklusiboaren eraginez.

3. gaia: **Ordenaren irizpidea sintaxian**

Diskurtsoaren elementuen ordena garrantzitsua edo garrantzirik gabea izan daiteke. Ordena egokia denean, erlazio sintaktikoa markatzen du eta berorren analisiak sintaxian aurkitzen du tokia. Ordena garrantzirik gabea, askea edo finkoa denean, morfologikoa da, ostera.

Badirudi rolen banaketa hizkuntzen tipologiari atxikita dagoela; ohartuko da, adibidez, hizkuntza isolatzaileetan elementuen kokapena dela, batzuetan, menderakuntza edo zehaztapena adierazteko irizpide bakarra. Bestalde, hizkuntza jakin batean ordena tratatzeak ezaugarri tipologikoak erakutsiko ditu.

Interesgarria da, halaber, diskurtso- edota informazio-egituren ikuspegitik ordena aztertzea, hala nola, tema (mintzagaia, *topic*) eta (galdegaia, *comment*) kontzeptu-oposizioaren bidez.

Ordena sintagmatikoari edo esaldikoari buruzko azterketari dagokionez, erabilgarria da nozio horrek maila guztietan (sintaktikoan, morfologikoan edo enuntziatio-mailan) duen garrantzia azaltzea.

Azkenik, hainbat kidek **banakako komunikazioak** aurkeztu dituzte.

Bukatzeko, eskerrak eman nahi dizkiegu Euskaltzaindiaren zerbitzuei, jardunaldia gauzatzeko azpiegitura-antolaketagatik, eta Gipuzkoako Foru Aldundiari, emandako babaes finantzarioagatik.

Datorren urtean, 2023an, Hizkuntzalaritza Funtzionalaren Nazioarteko 44. Jardunaldia Kalamatan (Grezia) iraganen da. Dimitra Delli gure lankideak, Peloponesoko Unibertsitateko Filologia Saileko kideak, antolatuko du.

Henrike Knörr jaio zeneko 75. urteurrena

Henrike Knörr jaio zeneko 75. urteurrena aintzat hartuz, Euskaltzaindiak arabar euskaltzaina omendu nahi izan du azaroaren 7an. Goiz beteko mintegia izan da, eta Onomastika ardatz izan du, hain zuzen Henrike Knörrek bere jarduera akademikoan bereziki gogokoa izan zuen eremua.

Omenaldian familia izan da, eta Knörren idazlan hautatuekin osatu den liburua aurkeztu da.

Omenaldiak denetarik izan du. Batetik, euskaltzain arabarrari eginiko gorazarrea bera, non hainbatek parte hartu duten: Henrike Knörren familiak, Gorka Urtaran Gasteizko alkateak, Ramiro González Arabako diputatu nagusiak eta Andres Urrutia euskaltzainburuak. Bestetik, onomastika gaiak ardatz hartuta, mintegi labur eta trinkoa antolatu du Akademiak. Jardunaldi horretan, ondoko hauek parte hartu dute: Ana Boullón *Toponomasticon Hispaniae* egitasmoaren koordinatzaileak, Patxi Salaberri euskaltzain oso eta egitasmo horren Euskal Herriko lantaldearen ikertzai-leak, eta Roberto González de Viñaspre Euskaltzaindiaren Arabako ordezkariak.

Horrez gain, euskaltzainaren 67 idazlan “ez hain ezagunak” biltzen dituen liburua aurkeztu da ekitaldiaren barruan. *Henrike Knörr (1948-2008) Idazlan hautatuak. Textos escogidos* argitalpena Roberto González de Viñasprek paratu du, Gariquito Knörren laguntzaz. “Idazlanen hautapenean erabilitako irizpide nagusia izan da albo batean uztea Internet bidez aise eskura daitezkeenak. Horien ordeztan, Henrike Knörrek idatzitako artikuluak jaso dira. Era honetan, mamitsuak eta interesgarriak diren idazlanak errazago jarri dira egungo irakurleen eskura, egilearen ekarriaren ikuspegi osatuagoa izan dadin”, adierazi du Roberto González de Viñaspre euskaltzain osoak. Artikuluetan gai ugari jorratu da, baina, batez ere, Onomastika kontuak, euskararen historia eta euskarazko testu zaharren azalpenak. Liburuaren osagarri, Knörr-Santiago familiak utzitako hainbat argazki ere bildu dira.

Azkenik, UPV/EHUK 2021eko Henrike Knörr Bekaren emaitzak agertu ditu, eta, bide batez, 2022ko deialdia ere egin da.

Euskaltzaindiak *Euskararen Gogoetagunea* aurkeztu du Akademiaren XXVII Jagon jardunaldietan

Euskaltzaindiaren Jagon saila arduratu da egitasmoaz, eta Jon Sarasua koordinatzailearen esanetan hizkuntza-komunitatearen diagnostikorik finenak eta pentsabiderik onenak arragoa batera bildu nahi ditu, ikuspegi desberdinak elkarrizketan jartzeko moduko sinesgarritasunez. “Norabideak ikusten laguntzeko ekarpena izan nahi luke egitasmo honen emaitzak”, gaineratuz laburbildu du *Euskararen Gogoetagunearen* koordinatzaileak egitasmoaren helburua. Andres Urrutia euskaltzainburuak, ostera, zera adierazi du: “Euskaltzaindiaren zereginetako bat da euskara jagotea eta aitzinatzea, eta *Euskararen Gogoetagunea*-n euskarak bizi duen egoera aztertu nahi dugu, gero hausnarketa horiek gizarteari bueltatzeko”.

Euskaraldiaren hirugarren aldia abiatu da gaur, eta, egun seinalatuarekin batera, Euskaltzaindiak *Euskararen Gogoetagunea* aurkeztu du jendaurrean. Jagon sailaren barruan kokatua dago egitasmoa, eta proiektu berriaren gogo-nahiak ondo azaldu ditu Jon Sarasua irakasle, ikertzaile eta *Gogoetagunea*-ren koordinatzaileak: “XXI. mendeak galdegai berriak ekarri dizkio euskararen bidetari, eta une honetan norabide-krisi baten zantzuak bizi ditu. Abagune honetan, euskararen inguruko iritzi argitaratuak dibergentzia handi samarra agertzen du egoerari buruzko balorazioan, analisi eta planteamenduetan. Egoera honen erdian, elementu baten falta sumatzen da: bisio edo etorkizun-ikuspegia, eta horretara norabidetutako arnas luzeko estrategia nagusien marrazkia. Neurri batean, horretara dator egitasmo hau, arnas luzeko estrategiak marraztera, etorkizun-ikuspegiarekin”.

Gogoetagune berriak badu koordinatzailea (Jon Sarasua bera), badu idazkari teknikoa (Ibon Usarralde) eta badu hamar lagunez osatutako kontraste-taldea ere bai. Eta, nola ez, etorkizunerako asmoak ere badira Sarasuaren arestian aipatutako hitzak berriz ekarriko ditugu hona: “Hizkuntza komunitatearen diagnostikorik finenak eta pentsabiderik onenak arrago batera bildu nahi ditu guneak, ikuspegi desberdinak elkarrizketan jartzeko moduko sinesgarritasunez”, “Zeregin horretarako altzo egokia da Euskaltzaindiaren Jagon saila, berezkoa baitu eztabaidarako eta gogoetarako joera. Orduan, bai, erakunde publiko, gizarte-erakunde eta gainerako eragileei dagokie haiek politikak erabakitzea, baina guk norabideak ikusten lagunduko diegu, *Gogoetagunearen* emaitzak beraien eskura jarritz, gizartearen eskura jarritz”, gaineratu du ikertzaile gipuzkoarrak.

Praktikotasun horri eutsiz, *Euskararen Gogoetagunea*-ren lehen emaitza agertu du Jon Sarasuak jendaurrean, *Euskararen biziberritze prozesuaren etorkizun-ikuspegia* izeneko ponentzia hain zuzen ere. Bigarren ponentzia bat ere ondu dute gunearen kontraste-taldean, *Euskararen egoeraren diagnostikoaren sintesia*, hain justu Olatz Altunak eta Jon Aizpuruak atondua. “Datorren urteari begira, beste 5 ponentzia mahairatuko ditugu, eta aurrerago beste sei-zazpi. Gero, kontraste-taldean aztertu, hobetu eta onartuko dira, eta ondoren plazaratu egingo ditugu, eztabaida publikorako baliagarri izan daitezen”, adierazi du Jon Sarasuak.

Euskal Autonomia Erkidegoko Euskararen Legea onartu zela 40 urte

Sabino Arana Fundazioak (SAF) eta Euskaltzaindiak orain dela 40 urte onartu zen Euskararen Legearen inguruan gogoeta egiteko mintegia antolatu dute Bilbon.

Azaroaren 24an, 40 urte bete ziren Euskal Autonomia Erkidegoko Euskararen Legea Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu zela. Azken lau hamarkadotan, Euskararen Legea giltzarria izan da euskarari bidea zabaldu eta aukera berriak eskaintzeko orduan, eremu publikoan zein pribatuan. Honela, jardunaldian legeak ekarritakoez eta irekitako bideez gogoeta egin da, bai eta euskarak ofizialtasun murriztua edo ofizialtasunik ez daukan lurraldeen oraingo egoera zein den azaldu ere.

Mireia Zarate Sabino Arana Fundazioaren presidentek ongiatorria egin die gonbidatu eta entzuleei, eta mintegiaren garrantzia azpimarratu du, “Legearen ekarriei euskararen lurralde guztietako begietatik begiratu zaielako”.

Bingen Zupiria Kultura eta Hizkuntza Politikako sailburuak ireki du berbaldien txanda, eta Euskararen Legearen azterketa egin du, baina herritarren ikuspegitik. Legearen babesean, herritarrok zerbitzuak euskaraz jasotzeko aukerak izugarri zabaldu direla aipatu du Zupiriak, baina ez hori bakarrik, “Legearen edukiek garapen handia izan baitute ondoko xedapen eta arauen bitartez. Hari horri jarraituz, euskararen estatusa modu nabarmenean indartu dela esan du “Udal Legearen eta hainbat arlotan onartutako dekretu eta aginduen bitartez”. Eta Euskararen Legearekin batera, hizkuntza estandarraren finkatze eta hedatzeak ere normalizazioan

lagundu duela adierazi du: “Euskal eredu estandarra biribildu da, euskararen normalizazioak aurrerapauso nabarmena eman baitu 40 urteotan hiztegi, gramatika, onomastika eta abarretan. Horrek guztiak ere lagundu du, jakina”. Zupiriak gogorazi du administrazioan eta Hezkuntzan 1982tik hona eginiko aurrerapenak itzelak direla, baina haxe ere ohartarazi du: “Euskararen Legea tresna bat da, ez helburua”.

Andres Urrutia euskaltzainburuak Legeak euskararen normalizazioan ekarri dituen ondorioak aletu ditu, eta zehaztu du hizkuntza zuzenbidearen eta hizkera juridikoan izugarria izan dela garapena. Dena den, Legeak ematen dituen aukerak alor guztietan ezarri behar direla esan du Urrutiak, “eguneroko jardunean, geure bizitzako une guztietan, etxean, lanean, kalean”.

Juanjo Alvarez legelari eta UPV/EHUko irakasleak ideia nagusi bat jorratu du, hain zuzen, Europako Zuzenbideak (*Lisboako Tratatua*) indar handia ematen diola Europar Batasunaren kultura- eta hizkuntza-ondarea bere alderdi guztietan babesteko eta sustatzeko helburuari, hizkuntza- eta kultura-aniztasuna Europar Batasunaren funtsezko printzipioetako bat baita, Oinarrizko Eskubideen Gutunaren 22. artikuluan jasota dagoelako («Batasunak kultura-, erlijio- eta hizkuntza-aniztasuna errespetatzen ditu»).

“Europako hizkuntza guztiak berdinak dira balioari eta duintasunari dagokienez -jarraitu du Alvarezek, beren kultura eta zibilizazioen parte dira eta gizateria aberasten laguntzen dute. Izan ere, hizkuntza-aniztasuna herritarren eskubidetzat hartzen da, eta horrek esan nahi du hizkuntza baten eskusibotasuna ezartzen saiatzeak Batasunaren funtsezko balioak murriztea eta urratzea dakarrela. Hizkuntza gutxituak Europako kultura-ondarearen zatitzat hartu behar dira”. Legelariak gogorazi du Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasunaren kontzeptuak “hizkuntza ofizialak ez ezik, estatu kideetan ofizialki onartzen ez diren hizkuntza koofizialak, eskualdeetako hizkuntzak” ere biltzen dituela. Baina aitortu du, bestalde, Europar Batasunak kontraesan ugari duela hizkuntza gutxituen esparruan, sarritan bere lege propioak betetzeko zailtasunak dituelako.

Elixabete Piñol abokatu eta euskaltzain urgazleak Legearen hastapenak garatu ditu, erabilera juridikorako gune berriak ireki zituela aitortuz: “1982an, euskal herritarrek hizkuntza arloan zituzten eskubideak lege-antolamenduan jasotze-ari ekin behar zitzaion eta Euskararen Legea onartu zen”. Ondoren, esan du 40 urte pasatu direla baina euskararen erabilera ez dela normalizatu: “Gaur egun gure

hizkuntza gutxitua da”. Jarraian, abokatu batek euskaraz jarduteko gaintitu behar dituen oztupoak salatu ditu: “Eskuragarri ditugun tresnak ez ditugu ezagutzen; eta Espainiako Gorteen eta Europar Batasunak onartutako etengabeko lege-aldaketek ez dute laguntzen; hiztegi juridikoaren zailtasunak ere ez du laguntzen; eta, jakina, Justizia Administrazioan euskararen presentzia eskasak eta euskararen kontrako azken epaiak ere ez”.

“Nola ireki genezake erabilera juridikorako guneak?”, galdera egin du Piñolek; eta segidan erantzuna eman: “Hiztegi juridikoa gorpuzten jarraituz; epaitegietan euskararen erabilera sustatzeko ekimen eta proiektuekin jarraituz; eskuragarri dagoen *corpusa* zabalduz; legeria eguneratuz; eta eragile sozial eta gizarte osoaren laguntzaz.

Gotzon Lobera legelari eta euskaltzain urgazleak hitzaldi jostagarri bezain zorrotza eman du. Lehenik, Euskararen Legeak legegintzari “babes juridikoa” eman diola azpimarratu du, “Euskal Autonomia Erkidegoan, euskal hiztunen hizkuntza-eskubideak errespetatzeko gizarte-arlo guztietan”. Eta ideia hori hauxe esanez indartu du: “10/1982 Legea izan ez balitz, ezinezkoa zatekeen Euskal Autonomia Erkidegoko herritarren hizkuntza-eskubideak babestea euren eguneroko bizitzaren arlo guztietan”. Kezkatuta ere azaldu da, errealitateak erakusten duelako oraindik badirela aldapak eta zailtasunak; baina, zentzu horretan, erakundeek egin dezaketenez gain, euskaldunok egin dezakegunaz jardun du: “Kalean ere lehenengo berba euskaraz egitea oso garrantzitsua da, beraz, lotsa barik egin dezagun euskaraz, eskubide osoa dugulako”.

Eba Gaminde Zuzenbidean doktore eta euskaltzain urgazleak arlo sozioekonomikoari erreparatu dio, hots, Euskararen Legeak arlo sozioekonomikoan, eta zehatzago esanda, kontsumitzaileen hizkuntza-eskubideen esparruan zer nolako eragina izan duen analizatu du eta ondoko atal hauek jorratu ditu: lehenik euskal hiztunek jaso zuten babesa, hots, kontsumitzaileen hizkuntza-eskubideen arauak; bigarrenik, diagnostikoa: hau da, arauketa horren betetze-maila zein den aztertu du; eta, azkenik, etorkizunari begira jarri da, bihar-etziko erronkak identifikatu nahi izan dituelako, erabilaren benetako normalizazioa erdietsi nahi izanez gero kontsumitzaileen alorrean egin behar diren aurrerapausoak zehatzuz. Hala bada, zera adierazi du: “Erronken artean, nik bi azpimarratuko nituzke: batetik, arauketaren betetze-maila areagotzeko eta, beraz, kontsumitzaileen hizkuntza-eskubideak benetan bermatzeko gakoa aurkitzea, eta bestetik, aktibazioa erdiestea, bai enpresari eta zerbitzu-eskaintzaileena, baita kontsumitzaileena eurena ere”.

Unai Hualde abokatu eta Nafarroako Parlamentuko lehendakariak Nafarroako Euskararen Foru Legea azertu du bere hitzaldian. Hualdek Legearen izena bera aipatu du lehendabizi: “Orain dela 36 urte onartu zen, Ley Foral del Vasconce izenarekin, eta duela bost urte aldatu zitzaion izena, Ley Foral del Euskera ezarri. Kontu honek berak nahiko ondo adierazten du Nafarroan euskarak bizi izan duen eta bizi duen egoera”. Gogoratu behar da, Lege horrek dioela gaztelania dela Nafarroako hizkuntza ofiziala, eta, bide batez, euskarak ere hizkuntza ofizialaren izaera izango duela lurraldeko eremu euskaldunetan; hortxik dator zonifikazioa, hau da, Nafarroaren banaketa linguistikoa: eremu euskalduna, mistoa eta erdaldu-na, bakoitza bere arau eta ajeekin.

Hualdek onartu du, Nafarroan beti daudela euskararen inguruan adostasunak bilatzeko arazoak, eta, azken urteotan, 1986ko Legeak izandako aldaketa guztiak, 2017koa barne bihitu ditu. Azken aldaketa horretan euskarari bestelako aitortza egin zitzaion, Nafarroako hizkuntza berezia dela esanez, bertakoa, eta horren berreskurapena sustatu behar dela aitortuz. Baina era berean, Hualdek salatu du Euskararen Foru Legearen aplikazioan “zonifikazioaren interpretazio murriztaila” egin dela. “Iruñean daude Administrazioaren zerbitzu gehienak, eta nahiz eta Legea garatzen duen araudian eremu euskalduneko herritarrei eskubidea aitortzen zaien Foru Administrazioko zerbitzu zentraletan (ospitaleak, ogasuna eta abar), praktikan eta interpretazio judizialean eremu mistoko administrazioaren irizpideak nagusitzen dira”. Eta gaineratu du, 1986ko hizkuntza-zonifikazioa ez datorrela bat Nafarroako errealitate eta bilakaera soziolinguistikoarekin: “Sortu zenean ere ez zen egon inoiz azaldutako irizpide zientifiko edo soziolinguistiko batean oinarrituta”.

Segurtasun juridikoa emango lukeen marko juridiko egokia onartu bitartean, Hualdek aldarrikatu du garrantzi handikoa dela “hizkuntza politika egokiak eta adostuak garatea”, eta horretarako, beharrezkoa dela “Hizkuntza politika planifikatua”. Azkenik, etorkizuneko erronka batzuk zirriboratu nahi izan ditu: “Ezberdinen arteko adostasunak ehuntzen jarraitu behar dugu, hori baita bidea euskara gatazka alderdikoitik ateratzeko; herritar guztien eskubideak bermatzeko norabidean jarraitu behar dugu; euskararen sustapena eta balio positiboak gizarteratu behar ditugu, herritarren hautatze-eskubidea eta borondatezkotasuna kontuan hartuz; eta, azkenik, denok diskurtso eta jarreraren berrikuspen sakon bat egin beharko genuke Nafarroan, batez ere eremu ez-euskalduna deritzon horretan”.

Eneritz Zabaleta Zuzenbidean doktore eta irakasleak eman du mintegiaren azken hitzaldia. Zabaletak gogorarazi du euskarak Ipar Euskal Herrian duen lege estatusa zuzenbidearen eta borondate zibil eta politikoaren arteko talkaren isla dela: “Euskarak frantsesaren nagusitasuna babesteko helburuz osatu den estatus juridiko bati aurre egin behar dio. Ofizialtasunik ez du eta eremu publikoan bazterreko lekura kondenatzen dute Konstituzioak eta legediak. Hala ere, azken urteetan, euskal gizarte zibilaren lanari esker, haren biziberritzearen aldeko mugimendu sendo bat sortu da. Mugimendu horren jarraipena, euskararen alde aplikatzen diren politika publikoek eman dute. Bi logika desberdin horien arteko etengabeko talkan biziraun behar du euskarak: legearen zurruna, eta haren aldeko hauspoaren indarra. Bi indar horien artean igeri egiten ikastea ezinbestekoa izanen du, etorkizunean arnasberritu nahi badu”.